

Turizm Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Mesleki Beklentileri ve Sosyo-Ekonomik Profilleri Üzerine Bir Araştırma¹

A Research on Occupational Expectations and Socio-Economic Profiles of University Students Graduate Tourism Education

Ceyhun AKYOL*

Ela OĞAN**

Yener OĞAN***

Öz

Bu çalışma ile meslek yüksekokulu turizm programı öğrencilerinin mesleğin geleceği ile ilgili beklentileri araştırılmıştır. Araştırmada öncelikle, Türkiye’de mesleki turizm eğitimi, turizm eğitiminin genel yapısı ve dünyadaki turizm eğitimi örneklerine değinilerek günümüzde turizm eğitiminin meslek yüksekokullarındaki durumu irdelenmiştir. Araştırma kısmında, Artvin Çoruh Üniversitesi Arhavi Meslek Yüksekokulu Turizm ve Seyahat Hizmetleri ile Turizm ve Otel İşletmeciliği programlarında eğitim-öğretim gören öğrencilere anket uygulanarak istatistiksel sonuçlar elde edilmiştir. Turizm bölümü öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumları ile ilgili olarak öğrencilerin ailelerinin genellikle ilçede yaşadığı, öğrencilerin küçük yerleşim yerlerinden geldikleri görülmektedir. Öğrencilerin ailelerinin genel olarak az gelire sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin turizm mesleği ile ilgili gelecek beklentileri ile ilgili ise genel olarak turizm mesleğinin geleceği konusunda olumlu beklentiler içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm Eğitimi, Önlisans, Mesleki Beklenti.

Abstract

In this study, the reasons of getting the tourism education of the vocational high school tourism program students were determined and the perspectives about the future of the profession were being investigated. In the research, firstly, general structure of the occupational tourism training in Turkey and samples in the world were mentioned and today the situation of tourism education in vocational higher schools were examined. Students who were educated in Artvin Coruh University Arhavi Vocational School Tourism and Travel Services and Tourism and Hotel Management programs were applied and statistical results were obtained. Regarding the socio-economic situation of the students of the tourism department, it is seen that the families of the students usually live in the district and the students come from the small settlements. It turns out that the families of the students generally have a low income. As far as students are concerned about the future expectations of the tourism profession, they have generally come to the conclusion that they have positive expectations about the future of the tourism profession.

Key Words: Tourism Education, Associate’s Degree, Occupational Expectations.

Giriş

Küreselleşme olgusunun tüm dünyayı sardığı, teknoloji kavramının her alanda etkin olduğu bu çağda neyi, nerede, nasıl kullanılacağını bilen ve araştırma kavramını hayatının her alanında kullanan eğitilmiş bireylerin ön plana çıkması kaçınılmazdır. Bireyin kendini geliştirme süreci olarak tanımlanan eğitim, bireyin kendini yenilemesi ve yeniliklere uyum sağlaması olarak da değerlendirilebilir (Öncüler, 2006, s. 49). Eğitim, ilgili endüstrinin ihtiyaç duyduğu bilgi ve beceriye sahip nitelikli iş gücünün sağlanmasında oldukça önemli bir konudur. Çalışmanın temelini oluşturan turizm eğitimi ise, özellikle insan faktörünün önemli olduğu bir endüstride her geçen gün daha da önem kazanan bir konudur (Erdoğan & Yılmaz, 2012, s. 17).

¹ Bu çalışma, “1. Uluslararası Mesleki ve Teknik Bilimler Kongresinde (2017, Batum/GÜRCİSTAN)” sunulan bildirinin genişletilmiş ve güncellenmiş halidir.

* Öğr. Gör. Artvin Çoruh Üniversitesi, Arhavi MYO, Turizm ve Seyahat Hizmetleri Programı, ceyhunakyol@artvin.edu.tr.

** Öğr. Gör. Artvin Çoruh Üniversitesi, Arhavi MYO, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programı, elaadiguzel@artvin.edu.tr.

*** Öğr. Gör. Artvin Çoruh Üniversitesi, Arhavi MYO, Turizm ve Seyahat Hizmetleri Programı, oganyener@artvin.edu.tr.

Mesleki turizm eğitiminin temel amacı, turizmin ihtiyaç duyduğu mesleki formasyonu vermektir. Turizm eğitimi veren kurumların hedefleri, turizm işletmelerinin ihtiyacı olan alt kademe insan gücü, ara insan gücü olarak tanımlanan orta kademe işgücü ile turizmle ilgili kamu ve özel sektör kurumlarına yönetici, araştırmacı ve planlayıcı elemanları yetiştirmek amacıyla üst kademe insan gücünü sağlamaya çalışmaktır (Aymankuy, Tetik, Girgin & Aymankuy, 2013, s. 104).

Problem Durumu

Küreselleşme ve bölgeselleşme eğilimlerinin tüm dünyada geçerli olması, turizm eğitiminin yapısını ve uygulamalarını da etkilemektedir. Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitimleri öncesinde kendi seyahat tecrübelerini kazanmalarının yanında yurtdışında çalışma tecrübelerinin de artması gibi sebepler turizm eğitimcilerinin ve eğitim kurumlarının göz ardı edemediği durumlardır. Dünya genelinde, turizmde kariyer imkânı tanıyan birçok üniversite programı bulunmaktadır. Özellikle üniversitelerin uygulamakta olduğu öğrenci değişim programlarının artması ve dünya genelinde etkili olması turizmdeki hareketliliği arttırmış ve ekstra bir pazar ortamı yaratmıştır. Bu da şunu göstermektedir ki, turizm işletmecilerinin ciddi boyutlarda nitelikli personele ihtiyacı bulunmaktadır (Hjalager, 2003, s. 27).

Turizm eğitimi alan bireylerin turizm endüstrisi ile ilgili gelecek planları yapması, endüstriden beklentilerinin karşılanma durumu ile doğru orantılıdır. Eğer turizm endüstrisinde faaliyet gösteren işletmeler çalışanlarına ücret, çalışma koşulları, sosyal güvence imkânları, kariyer planlama konularında yeterli imkânı sağlarsa, turizm eğitimi alan bireyler bu endüstride çalışmayı tercih edeceklerdir. Turizm endüstrisinde istihdamın eğitimli personel tarafından sağlanması hem endüstrinin nitelikli çalışanlar tarafından yürütülmesini hem de bu dalda eğitim alanların diğer endüstrilere kaymasını önlemiş olacaktır.

Bu nedenle, üniversitelerde turizm eğitimi alan bireylerin gelecek beklentilerinin ortaya konması bu öğrencilerin gelişimi, eğitimi, mesleki ve eğitsel başarıları için olduğu kadar endüstride faaliyet gösteren işletmeler için de gerekli olduğundan araştırılması gereken bir problem olarak görülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, meslek yüksekokullarında öğrenim gören turizm programı öğrencilerinin turizm eğitimi almayı tercih etme nedenlerini tespit ederek, turizm mesleğine ilişkin gelecek beklentilerini ortaya koymaktır. Ayrıca bu çalışma ile meslek yüksekokullarında turizm eğitimi alan öğrencilerin sosyo-ekonomik profilleri ile ilgili bilgiler de ortaya çıkarılmak istenmiştir.

Ülkemizde önlisans turizm eğitimi ile turizm endüstrisinin bilgili ve deneyimli ara eleman ihtiyacı karşılanmaktadır. Endüstrinin ara eleman ihtiyacı karşılanırken, çalışan bireylerin kariyerleri ile ilgili düşüncelerini, gelecek beklentilerini göz önünde bulundurmamak; turizm mesleğinin geleceğini aydınlatmak için gerekli bir koşuldur. Turizm mesleğini seçen bireylerin turizm mesleği ile ilgili gelecek beklentilerini ortaya koymak bu açıdan önemli görülmektedir.

Kavramsal Çerçeve

Eğitim

Eğitim kavramı Türk Dil Kurumu tarafından “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme” olarak (TDK, 2017) tanımlanmaktadır. Bir başka tanıma göre eğitim “bireye olumlu davranışlar kazandıran, bir mesleğin bilgi, beceri ve tekniklerini öğreten bir süreçtir” (Adem, 1997, s. 51).

Toplumları şekillendiren ve bilgi birikimi sayesinde geleceğe daha umutlu bakmak adına çok etkili bir araç olan eğitim, stratejik anlamda da bireyler ve örgütler açısından önem taşımaktadır. Eğitimle ilgili birçok tanım olmakla birlikte genel bir ifadeyle “toplumun yaratıcı gücünü verimini artıran, kalkınma çabasının gerçekleşmesi için gerekli nitelik ve nicelikte elemanların yetiştirilmesini sağlayıcı ve toplumda kişilere yeteneklerine göre yetiştirme olanağı veren en etkili araçtır” (Sabuncuoğlu, 1991, s. 28).

Turizm Eğitimi

Turizm eğitimi, bir ülke insanının turizm olayı konusunda tutum ve davranışlarını değiştirebilmesi için o ülkede bulunan her çeşit kuruluşun yapmış olduğu çalışmaların tümüdür (Sarı, 2007, s. 9). Turizm eğitimi genel olarak, turizm endüstrisinde faaliyet gösteren işletmelerin (konaklama, seyahat, yiyecek&içecek, ulaştırma vb.) nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamaya yönelik yapılmaktadır. Diğer yandan halkın turizm konusunda bilgi sahibi olması, turizm ile ilgili bilim camiasının akademisyen ihtiyacını karşılayabilmesi ve bunun doğrultusunda konu ile ilgili bilimsel araştırmaların çoğalması amacıyla da turizm eğitimine önem verilmektedir (Tayfun, 2001, s. 3). Ülkemize gelen turist sayısının ve turizmden elde edilen gelirin genel olarak arttığı bir süreçte, turizm endüstrisinde çalışan personelin eğitilmiş olması mikro düzeyde çalıştığı işletmeye, makro düzeyde ise endüstriye ve ülkemize diğer işletmeler ve ülkeler bazında rekabet avantajı sağlayan bir konudur.

Dünyada Turizm Eğitimi

Turizm ve bu başlığı kapsayan seyahat, otelcilik, rehberlik, gastronomi gibi konular dünyada ve ülkemizde en çok tercih edilen programlar arasında yer almaktadır. Dünyada ve Türkiye’de verilen turizm eğitimini incelediğimizde farklılıklar olduğu görülmektedir (Batman & Çankırı, 2013, s. 117). Örneğin Amerika Birleşik Devletleri’nde turizm eğitimi farklı seviyelerde verilmektedir. Bu eğitimlerde diploma ya da sertifika veren veya bir aydan iki yıla kadar süren mesleki eğitimler söz konusudur. İngiltere’de ise turizm eğitimi ortaöğretimden üniversiteye kadar her seviyede verilmekte olup ele alınan temel konu başlıkları turizm, seyahat, ulaştırma ve boş zaman değerlendirme şeklinde olmaktadır (Airey & Middleton, 1995, s. 3). Kanada’da birçok kolej, verdikleri sertifika ve diplomalarla bölgesel turizm gereksinimini ve isteklerini karşılamaktadır. Almanya’da mesleki eğitime çok önem verilmesi nedeniyle, turizm endüstrisindeki işverenler için eğitilmiş işgücü birincil derecede önem taşımaktadır. Ayrıca bu ülkede, ulusal eğitim sistemi dışında kalmış bireylere hükümet ve resmi turizm örgütleri tarafından çeşitli kurslar düzenlenmektedir (Demirkol & Pelit, 2002, s. 133). Fransa’da ise turizm eğitimi, ağırlama eğitimi ve turizm eğitimi başlıkları altında değerlendirilmekte olup (Lominé, 2003, s. 107) temel otelcilik eğitimi, otelcilik eğitimi ve otelcilik yükseköğretimi kapsamında verilmektedir. Benzer bir uygulamanın göze çarptığı İtalya’da ise turizm eğitimi temel, orta ve üniversite düzeyinde verilmektedir. Slovenya’da turizm eğitimi, turizm ve yiyecek-ıçecek ağırlıklı olmak üzere öğrencileri, alanlarında birer uzman olarak yetiştirmek, pratik ve teorik bilgi ile onları donatarak profesyonel iş yaşamına hazırlamak amaçlı verilmektedir (Mihalič, 2004, s. 91). Yunanistan’da verilen turizm eğitimi ise üniversitelerde lisans düzeyinde örgün öğretim ve uzaktan eğitim şeklinde gerçekleştirilirken, bazı özel eğitim kuruluşları da otelcilik yönetimi alanında eğitim imkânları sunmaktadır (Moira, Milonopoulos & Anastasiou, 2004, s. 56).

Türkiye’de Turizm Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’deki turizm eğitimi konusundaki çalışmaların on dokuzuncu yüzyıl sonlarına kadar uzandığı görülmektedir (Ünlüönen & Boylu, 2005, s. 13). 1890’da çıkan “Seyyahlara Tercümanlık Edenler Hakkında 190 Sayılı Nizamname”, 1925’te yürürlüğe giren “1730 Sayılı Seyyah Tercümanları Hakkında Kararname” ve sonraki yıllarda hizmet veren Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, turizm eğitimi ve öğretimi ile ilgili çalışmaların baş aktörleri olmuştur.

1953'te açılan Ankara ve İzmir Ticaret Liseleri, 1955'te İstanbul ve 1960'ta başlayan İzmir turist rehberliği kursları, ayrıca yürürlüğe giren "334 Sayılı İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri Kanunu" ve 1961'de açılan Ankara Otelcilik Okulu, turizm eğitiminin planlı dönem gelişmelerindedir (Boylu, 2002, s. 67).

Devam eden yıllarda turizm eğitimi ile ilgili gelişmelere bakıldığında, 1967'de İstanbul Otelcilik Okulu, 1975'te Kuşadası Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, 1984'te Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri açılmış, bu kurumlarda resepsiyon, servis, mutfak, kat hizmetleri ve seyahat acenteciliği konulu bölümler hizmet vermeye başlamıştır (Aksu & Bucak, 2012, s. 10).

Üniversite düzeyinde turizm eğitimi ise ilk olarak, Ankara Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu'na 1965-66 öğretim yılından itibaren turizm bölümünün ilave edilmesi ile kurulan Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu'nda verilmeye başlanmıştır. Devam eden süreçte, 1969'da Ege Üniversitesi, 1974'te Hacettepe Üniversitesi, 1975'te Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, 1980'de Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, 1982'de ise Erciyes Üniversitesi bünyesinde önlisans ve lisans düzeyinde turizm eğitimi veren birimler kurulmuş, zaman içerisinde sayıları artmış ve isimleri değişmiştir (Orhan, 2015, s. 12).

Türkiye'de Turizm Eğitiminin Genel Yapısı

Türkiye'de turizm eğitimi yaygın ve örgün turizm eğitimi olarak iki ana başlık altında verilmektedir (TÜBİTAK, 2017). Yaygın turizm eğitimi sertifikaya yönelik eğitimi, örgün turizm eğitimi ise diplomaya yönelik eğitimi ifade etmektedir (Hacıoğlu, 1992).

Dünyada ve ülkemizde turizm eğitimi kavramı geçmişten günümüze kadarki süreçte giderek önemli hale gelirken, turizm endüstrisinde eğitime yönelik beklenti, talep ve yönlendirmeler artmıştır. Birçok ülke, ulusal turizm planları içerisinde eğitim stratejilerine yer verirken, aynı zamanda turizm eğitimini geliştirme projelerini de yürürlüğe koymaktadır. Bu bağlamda, Türkiye Turizm Stratejisi 2023 kapsamında hazırlanan Eylem Planında, turizm çeşitlendirme stratejileri başlığında değerlendirilen 2023 yılı hedefleri arasında eğitim ile ilgili hedeflere de yer verilmiştir. Meslek odaklı olması, ölçülebilir sonuçlar içermesi, turizm kaynaklarının farkına varılması, korunması ve ülke ekonomisine turizmin katkısının en üst seviyeye çıkarılmasını amaçlayan turizm eğitimi ile ilgili hedefler ise şu şekilde sıralanmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017);

- Akademik eğitim ve turizm endüstrisine nitelikli eleman yetiştirecek mesleki eğitimin bir arada geliştirilmesi,
- Yaygın eğitimin geliştirilmesi,
- Turizmin istediği nitelikte işgücü yetiştirilmesinde özel sektörün katılımı,
- Yaygın ve örgün eğitimde içeriğin yenilenmesi ve güncellenmesi,
- Turizm eğitiminde Kültür ve Turizm Bakanlığının ana politikayı belirlemesi.

Bu hedefler doğrultusunda eğitim kapsamına alınan her öğrenciye, turiste eşit ve dürüst hizmet verme ahlâkı ve konukseverlik ilkeleri kazandırılacak, ayrıca uzun vadeli kazançların dikkate alınması gerekliliği ön plana çıkartılacaktır.

Türkiye'de turizm eğitimi kapsamında gerçekleştirilmeye çalışılan tüm olumlu adımlara karşın, bu konudaki arayışlar ve farklı değerlendirmeler gündemi meşgul etmeye devam etmektedir. Tüm bu gelişmeler doğrultusunda turizm eğitimi konusu kıt kaynakları verimli kullanmak, eğitilmiş işgücünden etkin yararlanmak, daha rekabetçi ve sürdürülebilir bir turizm endüstrisi oluşturmak için konu ile ilgili tüm paydaşların katılımı sağlanmalı ve konu ile ilgili tüm boyutların vizyoner bir bakış açısı sağlanarak irdelenmesi gerekmektedir (Özdoğan & Çavuş, 2009, s. 251).

Örnek Çalışmalar

Bu çalışma, turizm eğitimi alan önlisans öğrencilerine yönelik olmakla birlikte daha önceki yıllarda turizm eğitimi almış veya almakta olan öğrencilere yönelik benzer konulu çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Orhan (2015) çalışmasında, Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm endüstrisi ile ilgili algısını ortaya koymaya çalışmıştır. Yediyüzellibeş öğrenci ile gerçekleştirilen çalışma neticesinde bu algının çalışma niyetleri üzerindeki etkisini yönetim, ücret, işin doğası, sosyal haklar, iş tatmini, yasal mevzuat, çalışma koşulları, motivasyon, terfi imkânı ve kariyer boyutlarıyla açıklamaya çalışmıştır.

Batman ve Çankırı (2013) ise çalışmalarında, lisans düzeyinde eğitim almakta olan öğrencilerin endüstri ile ilgili tutumlarını belirlemeye çalışarak, bu tutumlarının mezuniyet sonrası endüstride kariyer yapma kararları üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Yüz altmışaltı öğrenci ile yapılan anket neticesinde, öğrencilerin endüstrideki işleyiş hakkında çok da fikir sahibi olmadıkları, buna rağmen turizm endüstrisinde kariyer yapmaya sıcak baktıkları saptanmıştır. Bir başka çalışmada, araştırmacı turizm eğitimi almakta olan önlisans ve lisans öğrencilerinin mezun olduktan sonra çalışma hayatlarında kariyer planlarken çalışmak istedikleri bölümleri, alanları, kurumları, pozisyonları ve beklentilerini belirlemeye çalışmıştır. Beşyüzotuzüç öğrenci ile gerçekleştirilen araştırmanın bulgularına göre katılımcıların %48,2’si mezuniyet sonrası özel sektörde çalışmak istemekte olup %55,5’inin ise üst düzey yönetici olmayı planladıkları, ayrıca öğrencilerin mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri kurumdan en önemli beklentilerinin yaptıkları işi seviyor olmaları ve işyerinde terfi edebilme imkânlarının olduğu tespit edilmiştir (Tahtalıoğlu, 2012, s. ii).

Turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin endüstriye yönelik görüşleri ve kariyer beklentileri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada üçyüzsekiz öğrencinin turizm endüstrisine yönelik tutumları araştırma konusunu oluşturmuştur (Korkmaz, Gürol & Avcıkurt, 2012, s. 124). Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler endüstrideki çalışma koşullarını olumsuz değerlendirmekte olup, buna rağmen çoğunun endüstride kariyer yapmak istedikleri tespit edilmiştir. Ilgaz ise (2011) çalışmasında, üniversitede turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk, yılmazlık durumları ve sektörel tutumlarının kariyer seçimlerine etkilerini belirlemeye çalışmıştır. Sekizyüzonaltı öğrenci ile yapılan araştırma neticesinde öğrencilerin sektörel tutumlarının kariyer seçimlerine etki ettiği ve öğrencilerin yılmazlık durumlarının kariyer seçimlerine etkisinin tespitine yönelik yapılan analizlerde yılmazlık faktörleri ile negatif yönlü ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Üzümcü, Alyakut & Günsel (2015) turizm eğitim alan öğrencilerin mesleğin geleceğine ilişkin bakış açılarını inceledikleri çalışmalarında, öğrencilerin ücret ve kariyer imkânlarına ilişkin algılarının turizm eğitimi seçme nedenlerine göre farklılaştığı; iş bulma ve çalışma koşulları ile tercih nedenleri arasında herhangi bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Olcay & Çelik (2010) meslek yüksekokulu öğrencilerinin meslek algılarını araştırmış ve öğrencilerin otelcilik mesleğine ilişkin algılamalarının ağırlıklı olarak olumlu olduğu ve otelcilik meslek algılamasını belirlemeye yönelik bazı tutum ifadeleri ile araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyeti ve mezun oldukları lise türü değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğunu tespit etmişlerdir. Aymanıkuy & Aymanıkuy (2013) turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerinin kariyer beklentileri ile ilgili yaptıkları çalışmada; öğrencilerin kariyer beklentileri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu, ayrıca mesleki beklentileri ile bölüme istekli gelmeleri arasında da anlamlı bir fark olduğunu tespit etmişlerdir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma ile turizm eğitimi alan meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyo-ekonomik profilleri ve turizm mesleği ile ilgili beklentileri ortaya çıkarılmıştır. Dolayısıyla araştırma modeli mevcut durumu ortaya koyması bakımından betimseldir (Karasar, 1998, s. 49).

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Artvin Çoruh Üniversitesi bünyesinde bulunan Arhavi Meslek Yüksekokulunda turizm eğitimi alan öğrenciler oluşturmaktadır. 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında Arhavi Meslek Yüksekokulunda turizm eğitimi Turizm ve Seyahat Hizmetleri ile Turizm ve Otel İşletmeciliği programlarınca verilmektedir. Söz konusu programlarda 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında eğitime devam eden elli altı öğrenci bulunmaktadır. Çalışma, öğrenci sayısının tamamı ile yürütülmüştür.

Verilerin Toplanması

Araştırmada, amaca yönelik olarak verileri toplamak için öğrencilere anket uygulanmıştır. Araştırmanın ölçme aracı oluşturulurken demografik değişkenler dışında, tercih nedenleri ile ilgili sorularda Baltacı, Üngüren, Avsallı & Demirel (2012); turizm mesleğinden beklentiler ile ilgili soruların büyük bir kısmı Aymankuy & Aymankuy'un (2013) çalışmalarından, ayrıca Dinçer, Akova & Kaya'nın (2013) çalışmalarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Anket formu kişisel bilgiler ve mesleki beklentiler olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Kişisel bilgiler kısmında öğrencilerin demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri ile ilgili oniki soru yer almaktadır. Turizm mesleğinden beklentiler kısmında ise beklentilere yönelik değerlendirmeyi içeren beşli likert ölçeğinde hazırlanmış yirmiiki soru bulunmaktadır. Beşli likert ölçeği ile sorulan sorular kesinlikle katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2) ve kesinlikle katılmıyorum (1) olarak ölçeklendirilmiştir. Anket, genel uygulamadan önce yirmi kişilik küçük bir gruba uygulanmış olup, yapı ve içerik yönünden kontrol edilerek son şeklini almıştır.

Ölçeğin faktör yapısını ortaya koyabilmek amacı ile açıklayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 1). Faktörlerin belirlenmesi için "Ana Bileşenler" (Principal Components) yönteminden, faktör yapısını daha basit hale getirerek faktör yüklerinin belirlenmesi için ise "Varimax Rotasyon" yönteminden yararlanılmıştır. Elde edilen "Bartlett Küresellik Testi" (Bartlett's Test of Sphericity= Yak. $\chi^2 = 758,166$, $p = 0,000$) ve "KMO Uygunluk Ölçütü" (Kaiser-Meyer-Okin Measure of Sampling Adequacy= ,752) değerleri, çalışılan verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

Yapılan analiz sonucunda bu ölçekteki mesleki beklenti bölümünde yer alan değişkenlerin dört temel faktörde yüklendiği görülmüştür. Rotasyondan sonra, değişkenlerin bu faktörlere göre aldıkları faktör yüklerini gösteren "Dönüştürülmüş Faktör Matrisi" Tablo 1'de verilmiştir. Rotasyondan sonra dört temel faktörün toplam varyansa oranı faktör (1) %20,1; faktör (2) %18,9; faktör (3) %15,1 ve faktör (4) %11,8 olarak ortaya çıkmıştır. Faktör yüklerine bakıldığında, birinci faktörün bir, beş, ondört, onbeş, onaltı ve onyedinci maddeler üzerinde; ikinci faktörün sekiz, dokuz, on, onbir, oniki, onüç ve onsekizinci maddeler üzerinde; üçüncü faktörün iki, üç, dört, altı, yedi ve yirminci maddeler üzerinde; dördüncü faktörün ise ondokuz, yirmibir ve yirmiikinci maddeler üzerinde yüklendiği tespit edilmiştir. Bu sorular incelendiğinde, birinci faktörün *kariyer beklentileri*, ikinci faktörün *ücret beklentileri*, üçüncü faktörün *turizm mesleğinin ülke geleceğindeki yeri*, dördüncü faktörün ise *çalışma imkânları*

ile ilişkili ifadeler oldukları görülmüştür. Elde edilen bu nihai ölçeğin güvenilirliği (Cronbach Alpha katsayısı) kariyer beklentileri .89, ücret beklentileri .88, turizm mesleğinin ülke geleceğindeki yeri ile ilgili beklentiler .76 ve çalışma imkânları ile ilgili beklentiler .71 olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alpha), .91 olarak bulunmuştur.

Tablo 1: Dönüştürülmüş faktör matrisi

Faktörler/İfadeler	Faktör Yükleri	Varyans (%)	Cronbach's Alpha
Faktör 1: Kariyer Beklentileri		20,1	0,89
Turizm endüstrisinde yönetici pozisyonuna kadar yükselmeyi hedefliyorum.	0,855		
Turizm endüstrisinde uzun yıllar çalışabilirim.	0,813		
Mezun olduktan sonra bu endüstride çalışmayı düşünüyorum.	0,812		
Bu meslekte çalışmaktan mutluluk duyarım.	0,787		
Turizm mesleğinde çalışmak eğlencelidir.	0,646		
Uzun dönemde iyi bir gelir düzeyi sağlayabilirim.	0,556		
Faktör 2: Ücret Beklentileri		18,9	0,88
Barınma, yeme-içme koşulları uygun ve yeterlidir.	0,858		
Sosyal güvence imkânları yeterlidir.	0,780		
Ücretler yeterli ve tatmin edicidir.	0,764		
Prim, bahşış gibi ek ücretler yeterlidir.	0,761		
Ücretler diğer endüstriler ile hemen hemen aynıdır.	0,597		
Turizm mesleğinde cinsiyet ayrımcılığı yoktur.	0,588		
Turizm endüstrisinde ilerleme fırsatları çoktur.	0,394		
Faktör 3: Turizm Mesleğinin Ülke Geleceğindeki Yeri		15,1	0,76
Turizm mesleği günümüzde geçerli bir meslektir.	0,776		
Turizm işletmelerinde iş yükü oldukça fazladır.	0,701		
Sosyal ilişkilerin yüksek olduğu bir meslektir.	0,694		
Cinsiyetime uygun bir meslektir.	0,631		
Oldukça saygın bir meslektir.	0,533		
Turizm endüstrisi ülkemizde giderek kurumsallaşmaktadır.	0,492		
Faktör 4: Çalışma İmkânları		11,8	0,71
Esnek kariyer fırsatları sunan bir meslektir.	0,722		
Çalışma saatlerinin düzenli olduğu bir meslektir.	0,643		
Turizm endüstrisinde çalışmak, diğer endüstrilerde çalışmaktan daha yorucu değildir.	0,561		
Toplam		66,1	0,91

Verilerin Analizi

Çalışmadan elde edilen verilerle ilgili SPSS 16 programından (Statistical Package for Social Science-Sosyal Bilimler İçin İstatistiksel Analiz Programı) yararlanılarak istatistiksel sonuçlar elde edilmiştir. Öncelikle öğrencilere ait demografik ve sosyo-ekonomik bulguların yorumlanmasında frekans ve yüzde dağılımı, ortalama ve standart sapma gibi betimsel istatistik değerlerinden yararlanılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçek ile ilgili olarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu nedenle ölçeğin faktör yapısını ortaya koyabilmek amacı ile açıklayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik çalışması ile ilgili olarak ise Cronbach Alpha katsayısına başvurulmuştur.

Öğrencilerin mesleki beklentilerinin cinsiyete göre karşılaştırılması amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Bu analizi yapabilmek için cinsiyet değişkeni ile ortaya çıkan dört faktör değişkeni arasında yapılan "Kolmogorov-Smirnov" ile "Shapiro-Wilk" testleri

sonucunda dağılımların normallik gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin bölüme istekli gelmeleri ile mesleki beklentileri arasında farklılaşma olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. İki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için kullanılmaktadır, aynı zamanda bağımlı değişkene ilişkin ölçümlerin dağılımı her iki grupta da normaldir (Doğan & Uluman, 2016, s. 626). Bu analizi yapabilmek için bölüme istekli gelme durumları ve dört faktör değişkeni arasında yapılan "Kolmogorov-Smirnov" ile "Shapiro-Wilk" testleri sonucunda dağılımların normallik gösterdiği tespit edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Turizm Bölümü Öğrencileri ile İlgili Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin demografik veriler Tablo 2’de verilmiştir. Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında, %37,5’inin kadın; %62,5’inin ise erkek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yaş aralığının %64,3 ile 17-21; %32,1 ile 22-26; %3,6 ile otuziki ve üstü olduğu görülmektedir. Araştırmanın gerçekleştirildiği turizm programlarının sınıf dağılımı incelendiğinde ise %57,1’inin ikinci sınıf; %42,9’unun birinci sınıf olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %46,4’ünün düz lise; %26,8’inin meslek lisesi; %14,3’ünün Anadolu lisesi; %10,7’sinin kız meslek lisesi ve %1,8’inin açık lise çıkışlı olduğu ortaya çıkmıştır. Turizm programlarını tercih eden öğrencilerin büyük kısmının düz lise çıkışlı olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Turizm bölümü öğrencilerinin demografik değişkenler açısından dağılımı

		Frekans	%
Cinsiyet	Kadın	21	37,5
	Erkek	35	62,5
	Toplam	56	100
Yaş	17-21	36	64,3
	22-26	18	32,1
	27-31	-	-
	32 ve üstü	2	3,6
	Toplam	56	100
Sınıf	1. Sınıf	24	42,9
	2. Sınıf	32	57,1
	Toplam	56	100
Lise	Anadolu Lisesi	8	14,3
	Kız Meslek	6	10,7
	Meslek Lisesi	15	26,8
	Düz Lise	26	46,4
	Açık Lise	1	1,8
	Toplam	56	100
İstekli Gelme	Evet	44	78,6
	Hayır	12	21,4
	Toplam	56	100
Staj	Evet	17	30,4
	Hayır	39	69,6
	Toplam	56	100
Bölüm	Turizm ve Seyahat Hizmetleri	25	44,6
	Turizm ve Otel İşletmeciliği	31	55,4
	Toplam	56	100

Bölüm Tercih Nedenleri			
	Puana göre tercih	9	16,1
	Sevdiğim meslek	16	28,6
	Geçerli bir meslek	6	10,7
	Başka seçenek yok	6	10,7
	Tavsiye(aile,öğretmen)	4	7,1
	Üniversite mezunu olmak için	7	12,5
	Tesadüfen	5	8,9
	Diğer	3	5,4
	Toplam	56	100

Tablo 2’de yer alan öğrencilerin bölüme istekli gelme durumları ile ilgili veriler incelendiğinde, öğrencilerin %78,6’sının bölüme kendi istekleri ile geldikleri, %21,4’ünün ise bölüme istekli gelmedikleri görülmektedir. Elde edilen bu verilere göre turizm bölümü öğrencilerinin genel olarak bölüme severek geldikleri söylenebilir. Öğrencilerin %55,4’ü Turizm ve Otel İşletmeciliği bölümünde eğitim görüyorken, %44,6’sı Turizm ve Seyahat Hizmetleri bölümünde eğitimine devam etmektedir. Öğrencilerin bölüm tercih nedenleri ile ilgili veriler incelendiğinde %28,6’sının sevdiği meslek olduğu için, %16,1’inin puana göre tercih yaptığı için, %12,5’inin üniversite mezunu olmak için, %10,7’sinin geçerli bir meslek olduğu için, yine %10,7’sinin başka seçenek olmadığı için ve %7,1’inin aile, arkadaş, öğretmen vb. tavsiyesi olduğu için tercih ettiği görülmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin %28,6’sının sevdiği meslek olduğu için bölüme gelmeyi tercih etmesi, bölüme severek geldiklerini kanıtlar niteliktedir. Tablo 2’deki veriler incelendiğinde öğrencilerin %69,6’sının henüz staj yapmadığı; %30,4’ ünün staj yaptığı ortaya çıkmıştır.

Turizm Bölümü Öğrencileri ile Sosyo-ekonomik Bulgular

Turizm bölümü öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumları ile ilgili sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir. Buna göre öğrenci ailelerinin %50’sinin ilçede; %23,2’sinin köyde; %16,1’inin büyükşehirde, %10,7’sinin ise ilde yaşadığı görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin yarısının küçük yerleşim yerlerinden geldikleri görülmektedir. Öğrenci ailelerinin %66,1’inin 1001-3000 TL arasında, %26,8’inin 1000 TL’den az ve %7,1’inin ise 3001-5000 TL arasında aylık gelire sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Net asgari ücretin günümüzde 1.603 TL olduğu (ÇSGB, 2018) bilgisi doğrultusunda öğrencilerin genel olarak en azından asgari ücretli ailelerden geldiklerini söyleyebiliriz. Dolayısıyla turizm bölümü öğrencilerinin yarıdan fazlasının az gelirli aileye sahip oldukları bilgisi değerlendirilebilir. Bireysel anlamda öğrencilerin ekonomik durumları ile olarak; %30,4’ü istedikleri pek çok şeyi alabildiklerini, yine %30,4’ü istediklerini alabilmek için para biriktirdiklerini, %21,4’ü sadece temel ihtiyaçlarını karşılayabildiklerini, %16,1’i refah içinde yaşadıklarını belirtirken %1,8’i ise temel ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını belirtmişlerdir. Bu verilere göre, öğrencilerin genel olarak istediklerine ulaşmada zorlanmadıkları, ihtiyaçlarını karşılayabildikleri veya en azından para biriktirerek elde ettikleri bilgisine ulaşılmaktadır.

Tablo 3: Turizm bölümü öğrencilerinin sosyo-ekonomik dağılımı

		Frekans	%
Ailesinin yaşadığı yer	Köy	13	23,2
	İlçe	28	50,0

	İl	6	10,7
	Büyükşehir	9	16,1
	Toplam	56	100
Ailesinin aylık geliri	1000 TL'den az	15	26,8
	1001-3000 TL	37	66,1
	3001-5000 TL	4	7,1
	Toplam	56	100
Bireysel genel ekonomik durum	Refah içinde yaşıyorum.	9	16,1
	İstedğim pek çok şeyi alabiliyorum.	17	30,4
	İstediklerimi alabilmek için para biriktiriyorum.	17	30,4
	Sadece temel ihtiyaçlarımı karşılayabiliyorum.	12	21,4
	Temel ihtiyaçlarımı karşılayamıyorum.	1	1,8
	Toplam	56	100

Turizm Bölümü Öğrencilerinin Turizm Mesleğinden Beklentileri ile İlgili Bulgular

Bu bölümde, ankete katılan öğrencilerin turizm mesleğinden beklentileri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Tablo 4'te yer alan verilere göre; öğrencilerin %50'si, aynı zamanda en yüksek ortalama ile ($\bar{x} = 4,33$) turizm mesleğinin “sosyal ilişkilerin yüksek olduğu bir meslek” olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler, “turizm mesleğinde çalışmak eğlencelidir” ifadesine %50'lik oranla katıldıklarını ortaya koymuştur. Öğrencilerin %44,6'sı “turizm mesleğinin cinsiyetlerine uygun” olduğuna katıldıklarını belirtirken aynı zamanda “turizm mesleğinde cinsiyet ayrımcılığı yoktur” ifadesi için %42,9 oranında kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %42,9'unun “turizm endüstrisinde ilerleme fırsatları çoktur” ifadesine katıldıkları görülmektedir. Öğrencilerin %35,7'sinin “bu meslekte çalışmaktan mutluluk duyarım” ifadesine katıldıkları görülmektedir ($\bar{x} = 3,75$). Öğrencilerin %35,7'sinin “sosyal güvence imkânları yeterli” olduğuna katıldıkları görülmüştür. Öğrenciler, “uzun dönemde iyi bir gelir düzeyi sağlayabilirim” ifadesine %37,5 oranında katıldıklarını belirtmişlerdir.

Yukarıda belirtilen verilerin yanı sıra, öğrencilerin %37,5'i “mezun olduktan sonra bu endüstride çalışmak” ile “turizm endüstrisinde uzun yıllar çalışabilecekleri” konularında kararsız olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %35,7'sinin “turizm endüstrisinin ülkemizde giderek kurumsallaşması” konusunda kararsız oldukları görülmüştür. Tablodaki veriler incelendiğinde öğrencilerin “turizm endüstrisinde yönetici pozisyonuna kadar yükselmeyi hedeflemek” ile ilgili olarak %39,3'ünün kararsız kaldığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 4'deki verilere göre, öğrencilerin %33,9'unun “turizm mesleğinde çalışma saatleri düzenlidir” ifadesi ile “ücretler diğer endüstriler ile hemen hemen aynıdır” ifadesine katılmadıkları görülmektedir. Öğrencilerin %28,6'sının “ücretler yeterli ve tatmin edicidir” ifadesine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Yine öğrencilerin %28,6'sının “turizm endüstrisinde çalışmak, diğer endüstrilerde çalışmaktan daha yorucu değildir” ifadesine en düşük ortalama ile ($\bar{x} = 2,51$) katılmadıkları görülmüştür.

Çalışmanın değerlendirme ölçeğinde ortaya çıkan faktörler açısından tablo 4'teki bulgular incelendiğinde, öğrencilerin “kariyer beklentileri” ile ilgili sorulara verdikleri

yanıtlara göre, “*bu meslekte çalışmaktan mutluluk duyarım*” ifadesine %35,7 ile katıldıkları, “*turizm mesleğinde çalışmak eğlencelidir*” ifadesine %50 ile katıldıkları, “*mezun olduktan sonra bu endüstride çalışmayı düşünüyorum*” ifadesine %37,5 ile kararsız oldukları, “*turizm endüstrisinde uzun yıllar çalışabilirim*” ifadesine %37,5 ile kararsız oldukları, “*turizm endüstrisinde yönetici pozisyonuna kadar yükselmeyi hedefliyorum*” ifadesine %39,3 ile kararsız oldukları, “*uzun dönemde iyi bir gelir düzeyi sağlayabilirim*” ifadesine %37,5 ile katıldıkları görülmektedir. Öğrencilerin kariyer beklentileri ile ilgili olarak üç maddeye katıldıkları, diğer üç madde ile ilgili olarak kararsız oldukları ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin “*ücret beklentileri*” ile ilgili sorulara verdiklerine yanıtlara göre; “*turizm mesleğinde cinsiyet ayrımcılığı yoktur*” ifadesine %42,9 ile kesinlikle katıldıkları; “*sosyal güvence imkânları yeterlidir*” ifadesine %35,7 ile katıldıkları; “*barınma, yeme-içme koşulları uygun ve yeterlidir*” ifadesine %37,5 ile katıldıkları; “*ücretler diğer endüstriler ile hemen hemen aynıdır*” ifadesine %33,9 ile katılmadıkları; “*ücretler yeterli ve tatmin edicidir*” ifadesine %37,5 ile kararsız oldukları; “*prim, bahşiş gibi ek ücretler yeterlidir*” ifadesine %33,9 ile katıldıkları; “*turizm endüstrisinde ilerleme fırsatları çoktur*” ifadesine %42,9 ile katıldıkları görülmektedir. Öğrencilerin ücret beklentileri ile ilgili olarak beş maddeye katıldıkları; bir maddeye katılmadıkları ve bir tanesinde de kararsız oldukları ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin “*turizm mesleğinin ülke geleceğindeki yeri ile ilgili beklentileri*” ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlara göre, “*turizm mesleği oldukça saygın bir meslektir*” ifadesine %42,9 ile katıldıkları, “*turizm mesleği cinsiyetime uygundur*” ifadesine %44,6 ile katıldıkları, “*turizm mesleği günümüzde geçerli bir meslektir*” ifadesine %42,9 ile kesinlikle katıldıkları, “*turizm endüstrisi ülkemizde giderek kurumsallaşmaktadır*” ifadesine %35,7 ile kararsız oldukları, “*sosyal ilişkilerin yüksek olduğu bir meslektir*” ifadesine %50 ile katıldıkları, “*turizm işletmelerinde iş yükü oldukça fazladır*” ifadesine ise %42,9 ile katıldıkları görülmektedir. Öğrencilerin turizm mesleğinin ülke geleceğindeki yeri ile ilgili beklentilerinin turizm endüstrisinin ülkemizde kurumsallaşması dışında yüksek olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin “*çalışma imkânları ile ilgili beklentiler*” konulu sorulara verdikleri yanıtlara göre; “*turizm mesleği esnek bir kariyer fırsatı sunmaktadır*” ifadesine %37,5 ile katıldıkları; “*turizm mesleğinde çalışma saatleri düzenlidir*” ifadesine %33,9 ile katılmadıkları; “*turizm endüstrisinde çalışmak, diğer endüstrilerde çalışmaktan daha yorucu değildir*” ifadesine %28,6 ile katılmadıkları görülmektedir. Buna göre, öğrenciler turizm mesleğinin kariyer konusunda esnek bir yapıya sahip olduğunu düşünseler bile çalışma saatlerinin uzun olması ve yorucu çalışma koşullarından dolayı çalışma imkânları ile ilgili beklentilerinin olumsuz olduğu söylenebilir.

Tablo 4: Turizm bölümü öğrencilerinin mesleki beklentileri ile ilgili dağılımı

Turizm Mesleğinden Beklentiler	%					$\bar{x}$		
	Kesinlikle Katılmıyor	Katılmıyor	Kararsızım	Katılıyor	Kesinlikle Katılıyor	n		s.s.
Bu meslekte çalışmaktan mutluluk duyarım.	1,8	7,1	30	36	25	56	3,8	1

Turizm mesleği oldukça saygın bir meslektir.	-	8,9	34	43	14	56	3,6	0,8
Turizm mesleği cinsiyetime uygundur.	3,6	1,8	18	45	32	56	4	1
Turizm mesleği günümüzde geçerli bir meslektir.	1,8	1,8	14	39	43	56	4,2	0,9
Turizm mesleğinde çalışmak eğlencelidir.	3,6	8,9	7,1	50	30	56	3,9	0
Turizm endüstrisi ülkemizde giderek kurumsallaşmaktadır.	-	14	36	29	21	56	3,6	1
Sosyal ilişkilerin yüksek olduğu bir meslektir.	-	1,8	5,4	50	43	56	4,3	0,7
Turizm mesleğinde cinsiyet ayrımcılığı yoktur.	8,9	8,9	16	23	43	56	3,8	1,3
Sosyal güvence imkânları yeterlidir.	8,9	13	34	36	8,9	56	3,2	1,1
Barınma, yeme-içme koşulları uygun ve yeterlidir.	18	5,4	25	38	14	56	3,3	1,3
Ücretler diğer endüstriler ile hemen hemen aynıdır.	13	34	29	16	7,1	55	2,7	1,1
Ücretler yeterli ve tatmin edicidir.	7,1	29	38	18	3,6	56	2,7	1
Prim, bahşış gibi ek ücretler yeterlidir.	13	21	27	34	5,4	56	3	1,1
Mezun olduktan sonra bu endüstride çalışmayı düşünüyorum.	7,1	18	38	18	20	56	3,3	1,2
Turizm endüstrisinde uzun yıllar çalışabilirim.	14	16	38	20	13	56	3	1,2
Turizm endüstrisinde yönetici pozisyonuna kadar yükselmeyi hedefliyorum.	11	3,6	39	20	25	55	3,5	1,2
Uzun dönemde iyi bir gelir düzeyi sağlayabilirim.	1,8	18	25	38	18	56	3,5	1
Turizm endüstrisinde ilerleme fırsatları çoktur.	-	11	32	43	14	56	3,6	0,9
Turizm mesleği esnek bir kariyer fırsatı sunmaktadır.	1,8	16	23	38	20	55	3,6	1
Turizm işletmelerinde iş yükü oldukça fazladır.	1,8	5,4	23	43	27	56	3,9	0,9
Turizm mesleğinde çalışma saatleri düzenlidir.	7,1	34	20	21	18	56	3,1	1,3
Turizm endüstrisinde çalışmak, diğer endüstrilerde çalışmaktan daha yorucu değildir.	25	29	23	16	7,1	56	2,5	1,2

Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Cinsiyetleri ile Mesleki Beklentileri Arasındaki İlişki/Farklılaşma

Artvin Çoruh Üniversitesi Arhavi Meslek Yüksekokulu turizm bölümü öğrencilerinin mesleki beklentilerinin kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçlarına ait bulgular Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5: Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin cinsiyetleri ile mesleki beklentileri arasındaki T-testi

Faktörler	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Std. S	t	Sd.	p
Kariyer Beklentileri	Kadın	21	3,58	,93	,65	54	,514
	Erkek	35	3,42	,88			
Ücret Beklentileri	Kadın	21	3,34	,47	1,01	54	,317
	Erkek	35	3,10	1,02			
Turizm Mesleğinin Ülke Geleceğindeki Yeri	Kadın	21	3,97	,43	,39	54	,691
	Erkek	35	3,90	,68			
Çalışma İmkânları	Kadın	21	3,07	,94	,12	54	,904
	Erkek	35	3,04	,95			
Toplam	Kadın	21	3,62	,49	,90	54	,369
	Erkek	35	3,46	,70			

Artvin Çoruh Üniversitesi Arhavi Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin turizm mesleği ile beklentileri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(54)=.90$, $p>.05$]. Kadın öğrencilerinin turizm mesleği ile ilgili beklentileri ($\bar{x}=3.62$), erkek öğrencilere göre ($\bar{x}=3.46$) biraz daha olumludur.

Araştırmaya katılan turizm bölümü öğrencilerinin “kariyer beklentileri” faktörü puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır [$t(54)=.65$, $p>.05$]. Aynı zamanda öğrencilerin “ücret beklentileri” faktörü puanları ortalamalarının $t(54)=1.01$, $p>.05$; “turizm mesleğinin ülke geleceğindeki yeri” faktörü puanları ortalamalarının $t(54)=.39$, $p>.05$; “çalışma imkânları” faktörü puanları ortalamaları [$t(54)=.12$, $p>.05$] t-testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Bölüme İstekli Gelme Durumları ile Mesleki Beklentileri Arasındaki İlişki/Farklılaşma

Artvin Çoruh Üniversitesi Arhavi Meslek Yüksekokulu Meslek Yüksekokulu turizm bölümü öğrencilerinin mesleki beklentilerinin bölüme istekli ya da isteksiz gelme durumları arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçlarına ait bulgular Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin bölüme istekli gelme durumları ile mesleki beklentileri arasındaki T-testi

Faktörler	İstekli gelme	N	$\bar{x}$	Std. S	t	Sd.	p
Kariyer Beklentileri	Evet	44	3,57	,88	1,39	54	,168
	Hayır	12	3,16	,91			
Ücret Beklentileri	Evet	44	3,27	,78	1,47	54	,147
	Hayır	12	2,86	1,07			
Turizm Mesleğinin Ülke Geleceğindeki Yeri	Evet	44	3,96	,59	,83	54	,406
	Hayır	12	3,80	,63			
Çalışma İmkânları	Evet	44	3,09	,94	,59	54	,557
	Hayır	12	2,91	,94			
Toplam	Evet	44	3,58	,59	1,513	54	,136
	Hayır	12	3,27	,75			

Öğrencilerin turizm mesleği ile ilgili beklentileri bölüme istekli gelme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(54)=1.51$, $p>.05$]. Turizm bölümüne istekli gelen meslek yüksekokulu öğrencilerinin turizm mesleği ile ilgili beklentileri ($\bar{x}=3.58$), isteksiz gelen öğrencilere göre ($\bar{x}=3.27$) biraz daha olumludur.

Araştırmaya katılan turizm bölümü öğrencilerinin “kariyer beklentileri” faktörü puanları ortalamalarının bölüme istekli gelme durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır [$t(54)=1.39$, $p>.05$]. Aynı zamanda öğrencilerin “ücret beklentileri” faktörü puanları ortalamalarının $t(54)=1.47$, $p>.05$; “turizm mesleğinin ülke geleceğindeki yeri” faktörü puanları ortalamalarının $t(54)=.83$, $p>.05$; “çalışma imkânları” faktörü puanları ortalamaları [$t(54)=1.513$, $p>.05$] t-testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Sonuçlar

Dünya Turizm Örgütü (World Tourism Organisation) verilerine bakıldığında (unwto.org, 2017), her kıtadan turizmle ilgili önemli rakamlarla karşılaşmaktayız. Örneğin sadece 2015 yılında Avrupa'ya giden turist sayısı altıyüzdokuz milyon kişidir ve bu rakam bölge turizminde %5'lik bir artış görülmesini sağlamıştır. Yine aynı yıl için, Asya ve Pasifik'i tercih eden turist sayısı ikiyüzyirmiyedi milyon, Amerika'yı tercih eden turist sayısı yüzdoksanbir milyon kişi olurken, Orta Doğu'daki turist sayısı ise ellidört milyon olmuştur. Coğrafi sınırların kalkması, farklı kültürlerle sahip milletlerin birbirleriyle kaynaşması, dünya genelinde kullanılan ortak dillerin artması gibi sebepler turizm endüstrisinde küreselleşmenin getirdiği gelişmelerdir. Ayrıca teknolojik gelişmeler ile birlikte ulaşım araçlarında yaşanan hız, konfor, kapasite ve fiyat konularındaki olumlu değişimler uluslararası seyahatlerdeki kısıtlamaları azaltmış, birçok seyahat formalitesini ortadan kaldırmış ve turizm endüstrisine küresel bir ivme kazandırmıştır.

Bu bilgiler doğrultusunda; turizm endüstrisinde çalışmış, çalışmakta olan ve istihdam edilmesi düşünülen kişilerin almış oldukları turizm eğitimi çok önemli bir konu haline geldiği görülmektedir. Turizm eğitimi almış bir birey, endüstrideki ihtiyaç ve gereksinimleri daha iyi analiz edebilecek, yerli ve yabancı ziyaretçilere daha iyi hizmet verebilmek adına daha dikkatli çalışmalar gerçekleştirecek, hizmet veren işletmelerin yöneticileri de daha kaliteli ve sürdürülebilir bir hizmet anlayışı gerçekleştirmek için çaba göstereceklerdir. Bu yöndeki adımlar yerli ve yabancı ziyaretçileri memnun edecek, tekrar tercih etme (return customer) konusunda olumlu geri dönüş sağlayacaklardır.

Bir başka konu da turizm endüstrisinin gelecek eğilimlerinden olan seyahatlerin artması ve uluslararası turizm hareketlerine katılımların çoğalmasındır. Bu düşünceden hareketle, uluslararası alanda hizmet verecek olan turizm işletmelerinin sayısının artacağı görülmektedir. Açılacak olan bu yeni işletmelerde çalışacak nitelikli personel ihtiyacı artacak, bu bağlamda kalifiye eleman yetiştirecek işletmelere ve eğitim kurumlarına ihtiyaç duyulacaktır. Özellikle bu konu, turizm endüstrisinin geleceğini şekillendiren en önemli faktörlerden birinin eğitim olduğunu gözler önüne sermektedir.

Bu araştırma ile meslek yüksekokulunda öğrenim gören turizm programı öğrencilerinin sosyo-ekonomik profilleri ile ilgili bilgilerin yanı sıra turizm eğitimi almayı tercih etme nedenleri tespit edilerek, turizm mesleğine ilişkin gelecek beklentileri ortaya koyulmak istenmiştir. Buna göre, öğrencilerin %78,6'sının turizm bölümüne kendi istekleri doğrultusunda geldiği aynı zamanda öğrencilerin %28,6'sının sevdiği meslek olduğu için turizm bölümünü tercih ettiği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin %28,6'sının sevdiği meslek olduğu için bölüme gelmeyi tercih etmesi, bölüme severek geldiklerini kanıtlar niteliktedir. Aynı zamanda öğrencilerin sevdikleri meslek ile ilgili eğitim almaları gelecekte sevdikleri meslekte çalışmalarını hem kendileri hem de turizm alanı için olumlu bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Böylece turizmin; işini seven, yüksek motivasyona sahip, verimli işgücü barındıran, dolayısıyla da kararlı ve etkili bir endüstri haline gelmesi beklenmektedir.

Turizm bölümü öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumları ile ilgili olarak, ailelerinin %50'sinin ilçede yaşadığı görülmektedir. Bu veri, öğrencilerin yarısının küçük yerleşim yerlerinden geldiklerini göstermektedir. Öğrenci ailelerinin gelir durumuna bakıldığında, %66,1'inin 1001-3000 TL arasında aylık gelire sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre öğrencilerin genel olarak en azından asgari ücretli ailelerden geldikleri bilgisine ulaşılabilir. Dolayısıyla turizm bölümü öğrencilerinin yarıdan fazlasının az gelirli aileye sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bireysel ekonomik durumları ile olarak; öğrencilerin %30,4'ü istedikleri pek çok şeyi alabildiklerini, yine %30,4'ü istediklerini alabilmek için para biriktirdiklerini belirtmişlerdir. Bu verilere göre, öğrencilerin genel olarak istediklerine ulaşmada zorlanmadıkları, ihtiyaçlarını karşılayabildikleri veya en azından para biriktirerek elde ettikleri söylenebilir. Bu bilgiler ışığında MYO'nun Arhavi gibi küçük bir ilçede bulunuyor olması öğrencilerin düşük gelirli ailelere sahip olmasına rağmen ihtiyaçlarını karşılamaya elverdiği yorumuna ulaşılabilir.

Yukarıda belirtilen demografik ve sosyo-ekonomik sonuçlar dışında öğrencilerin turizm mesleği ile ilgili gelecek beklentileri ile ilgili veriler ışığında genel olarak turizm mesleğinin geleceği ile ilgili olumlu beklentiler içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bilgi, aynı zamanda öğrencilerin turizm mesleğinin geleceği ile ilgili algılarında da olumlu tutum geliştirdiklerini göstermektedir. Öğrencilerin turizm mesleği ile ilgili gelecek beklentilerine yönelik olarak elde edilen sonuçlar aşağıda belirtilmiştir:

- Turizm, öğrencilerin yarısı tarafından, aynı zamanda en yüksek ortalama ile ($\bar{x}=4,33$) sosyal ilişkilerin yüksek olduğu bir meslek olarak değerlendirilmiştir.
- Turizm endüstrisinde çalışmanın, diğer endüstrilerde çalışmaktan daha yorucu olduğu öğrenciler tarafından kabul görmemiştir. Öğrencilerin bu konu ile ilgili ifadeye, en düşük ortalama ile ($\bar{x}=2,51$) katılmadıkları ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla turizm endüstrisinde çalışmanın oldukça yorucu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
- Öğrenciler genel olarak hem mezun olduktan sonra bu endüstride çalışmak konusunda hem de turizm endüstrisinde uzun yıllar çalışabilecekleri konusunda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Buna göre öğrencilerin turizm bölümüne severek gelmelerine rağmen mesleği icra etme konusunda kararsız olmaları arasında çelişki yaşadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.
- Turizm endüstrisinin ülkemizde giderek kurumsallaşması konusunda öğrencilerin çoğunlukla kararsız oldukları ortaya çıkmıştır.
- Turizm endüstrisinde yönetici pozisyonuna kadar yükselmeyi hedeflemeleri konusunda çoğunluğun kararsız kaldığı ortaya çıkmıştır.
- Turizm mesleğinde çalışma saatlerinin düzenli olmadığı, bunun yanı sıra ücretlerin diğer endüstriler ile hemen hemen aynı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda ücretlerin yeterli ve tatmin edici olduğu ifadesi öğrenciler tarafından kabul görmemiştir. Dolayısıyla yukarıda belirten ifadeler, öğrencilerin gelecekte turizm endüstrisinde çalışmak konusunda kararsız kalma sebepleri olarak görülebilir.
- Bu çalışmada kullanılan değerlendirme ölçeğindeki mesleki beklenti bölümünde yer alan değişkenlerin dört temel faktörde yüklendiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, birinci faktörün *kariyer beklentileri*, ikinci faktörün *ücret beklentileri*, üçüncü faktörün *turizm*

mesleğinin ülke geleceğindeki yeri, dördüncü faktörün ise *çalışma imkânları* ile ilişkili ifadeler oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

- Öğrencilerin kariyer beklentileri ile ilgili olarak üç maddeye katıldıkları diğer üç madde ile ilgili olarak kararsız oldukları ortaya çıkmıştır. Turizm mesleği, öğrencileri mutlu eden eğlenceli bir meslek olarak görülmektedir. Bununla birlikte çalışanlara uzun dönemde yüksek gelir sağladığı, ancak çalışma koşulları ile ilgili beklentileri karşılayamaması ilerde bu endüstride çalışma konusunda belirsizlik oluşturmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin turizm mesleğinin geleceğine yönelik net olmayan algıya sahip oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır.

- Öğrencilerin ücret beklentileri ile ilgili olarak beş maddeye katıldıkları; bir maddeye katılmadıkları ve bir tanesinde de kararsız oldukları ortaya çıkmıştır. Endüstrideki barınma, yeme-içme, sosyal güvence imkânları, bahşiş ve bu alanda ilerleme ile ilgili beklentilerinin oldukça olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak endüstrideki ücretler ile ilgili tatmin edici sonuçlara ulaşamamıştır.

- Turizm mesleğinin ülke geleceğindeki yeri ile ilgili öğrenci beklentilerinin turizm endüstrisinin ülkemizde kurumsallaşması dışında yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Turizm mesleği saygın ve geçerli bir meslek olarak kabul görmüştür. Sosyal ilişkilerin oldukça yüksek ve iş yükünün fazla olduğu algısı ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra turizm mesleğinin cinsiyet ayrımcılığı gözetmediği ortaya çıkmıştır. Ancak mesleğin Türkiye'deki kurumsallaşması ile ilgili beklentileri karşılaması konusunda belirsizliklerin olduğu ortaya çıkmıştır.

- Öğrencilerin çalışma imkânları ile ilgili olumsuz beklenti içinde oldukları sonucuna varılmıştır. Öğrenciler turizm mesleğinin kariyer konusunda esnek bir yapıya sahip olduğunu düşünseler dahi, çalışma saatlerinin uzun olması ve yorucu çalışma koşullarından dolayı çalışma imkânları ile ilgili beklentilerinin olumsuz olması bu sonucu destekler niteliktedir.

- Öğrencilerin turizm mesleği ile ilgili beklentileri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Dolayısıyla öğrencilerin mesleki beklentileri kadın veya erkek olmalarına göre değişiklik göstermemektedir.

- Öğrencilerin turizm mesleği ile ilgili beklentileri bölüme istekli gelme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Dolayısıyla öğrencilerin bölüme isteyerek gelmeleri gelecek beklentilerine göre değişmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Adem, M. (1997). Ulusal eğitim politikamız nasıl olmalıdır. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 52(1), 51-65.
- Airey, D. & Middleton, V., T., C. (1995). *Education and training in tourism in the UK: Guidelines for those seeking further information about courses and careers in tourism*. Erişim tarihi: 02 04 2017, <http://www.athe.org.uk/GUIDELINES%203.pdf>.
- Aksu, M., Bucak, T. (2012). Mesleki turizm eğitimi. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), 7-18.
- Aymankuy, Y., Aymankuy, Ş. (2013). Turizm işletmeciliği eğitimi alan öğrencilerin turizm sektöründeki istihdamla ilgili görüşleri ve sektördeki kariyer beklentileri (Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu örneği). *Akademik Bakış Dergisi*, 35, 1-21.
- Aymankuy, Y., Tetik, N., Girgin, G., K., Aymankuy, Ş. (2013). Lisans düzeyinde turizm eğitimindeki staj uygulamasına öğrenci ve akademisyenlerin bakışları (BTİÖYO'da uygulama). *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 101-128.

- Baltacı, F., Üngören E., Avsallı H., Demirel, O., N. (2012). Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin ve geleceğe yönelik bakış açılarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 17-25.
- Batman, O., Çankırı, P. (2013). Turizm eğitimi alan öğrencilerin sektörde kalma eğilimleri: Sakarya Üniversitesi örneği. B. Zengin (Ed.), *Geçmişten günümüze Sakarya turizmüne akademik bir bakış* (115-128). Sakarya: Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü Yayınları.
- Boylu, Y. (2002). Türkiye'deki örgün turizm eğitiminin sistematik olmayan bir açıdan değerlendirilmesi. *Doğu Akdeniz Üniversitesi Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 63-78.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB). (2018). Erişim tarihi: 20 01 2017, <https://www.cs.gb.gov.tr/home/news/avgari-ucet-2018-yili-icin-brut-2-bin-29-lira-net-bin-603-lira-olarak-belirlendi/>.
- Demirkol, Ş., Pelit, E. (2002). Türkiye'deki turizm eğitim sistemi ve Avrupa Birliği sürecinde olası gelişmeler. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 125-146.
- Dinçer, F., İ., Akova, O., Kaya, F. (2013). Meslek yüksekokulu turizm ve otel işletmeciliği programı öğrencilerinin kariyer planlaması üzerine bir araştırma: İstanbul Üniversitesi ve Gümüşhane Üniversitesi örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 42-56.
- Doğan, C., D., Uluman, M. (2016). İstatistiksel veri analizinde r yazılımı ve kullanımı. *Elementary Education Online*, 15(2), 615-634. DOI: <http://dx.doi.org/10.17051/ieo.2016.24991>
- Erdoğan, S. B., Yılmaz, G. (2012). *Günümüzde turizm eğitiminin yükseköğretim içerisindeki yeri*. Turizm Eğitimi Konferansı, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, 17-19 Ekim, 17-31, Ankara.
- Hacıoğlu, Necdet (1992). Yükseköğretimde Mesleki Turizm Eğitimi Geliştirme Perspektifleri, Turizm Eğitimi Konferansı, 09-11 Aralık, Ankara.
- Hjalager, A.-M. (2003). Global tourism careers? Opportunities and dilemmas facing higher education in tourism. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 2(2), 26-27. DOI:10.3794/johlste.22.35
- İlgaz, B. (2011). *Üniversite düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin yılmazlık, umutsuzluk durumları ve sektörel tutumlarının kariyer seçimlerine etkileri: Akdeniz Üniversitesi örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın.
- Korkmaz, H., Gürol, N., Avcıkurt, C. (2012). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sektöre Yönelik Görüşleri ve Kariyer Beklentileri Arasındaki İlişki, Turizm Eğitimi Konferansı: 17-19 Ekim, 120-134.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007). Turizm stratejisi 2023, eylem planı 2007-2013, Erişim tarihi: 27 03 2017, <https://www.kultur.gov.tr/Eklenti/906, ttstratejisi2023pdf. pdf?>.
- Lominé, L. (2003). Hospitality, leisure, sport and tourism in higher education in France. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 2(1), 107-110.
- Mihalič, T. (2004). Current issues in tourism education: The case of Slovenia and the faculty of economics, University of Ljubljana. The Conference of the Association for Tourism Higher Education, 89-97.
- Moira, P., Milonopoulos, D., Anastasiou, S. (2004). Producing graduates for the tourism industry in Greece: A case study. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 2(2), 55-60.

- Olçay, A., Çelik, Z. (2010). Turizm ve otel işletmeciliği programında öğrenim gören öğrencilerin otelcilik mesleğine ilişkin algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 279-301.
- Orhan, A. (2015). *Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörü ile ilgili algılarının çalışma niyetleri üzerindeki etkisinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Öncüer, M., E. (2006). *Avrupa Birliği eğitim politikasında mesleki turizm eğitimi yaklaşımı ve Türk turizm eğitimine uygulanabilirliği: Akdeniz Üniversitesi örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özdoğan, O., N., Çavuş, Ş. (2009). Türkiye’de turizm eğitiminin yapısı ve gelişimi. Ş. Çavuş, Z. Ege, O., E. Çolakoğlu (Ed.), *Türk turizm tarihi yapısal ve sektörel gelişim* (221-253). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sabuncuoğlu, Z. (1991). *Personel yönetimi*. İstanbul: Teknografik Matbaacılık A.Ş.
- Sarı, H. (2007). *Ortaöğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi alan öğrencilerin staj sürecine adaptasyonu üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tahtalıoğlu, B. (2012). *Turizm eğitimi almakta olan üniversite öğrencilerinin kariyer planlamalarına ilişkin görüşlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tayfun, A. (2001). Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesinden mezun olan öğretmenlerin fakülte hakkındaki değerlendirmeleri, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-12.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2017). Erişim tarihi: 25 03 2017, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.590c3c06e008c8.75254090
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK). (2017). Erişim tarihi: 30 03 2017, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon_2023/eik/EK1.pdf
- Ünlüöner, K., Boylu, Y. (2005). Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimindeki gelişmelerin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(12), 11-32.
- Üzümcü, T., P., Alyakut, Ö., Günsel, A. (2015). Turizm eğitimi alan öğrencilerin, mesleğin geleceğine ilişkin bakış açıları. *Bahkesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 18(33), 179-199.
- World Tourism Organisation (UNWTO). (2016). *International tourist arrivals up 4% reach a record 1.2 billion in 2015*. Erişim tarihi: 13 04 2017, <http://media.unwto.org/press-release/2016-01-18/international-tourist-arrivals-4-reach-record-12-billion-2015>.